

Марракешський договір та авторське право в бібліотечній сфері

The Marrakesh Treaty and Copyright in the Library Sphere

Майя Іванова¹, Юрій Іванов²
Maiia Ivanova, Yurii Ivanov

¹ *V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine*
3 Holosiivskyi ave., Kyiv, 03039, Ukraine

² *National Academy of Internal Affairs*
1 Solomyanska Square, Kyiv, 03035, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.59-9](https://doi.org/10.22178/pos.59-9)

LCC Subject Category:
[Z729-875](#)

Received 18.05.2020
Accepted 20.06.2020
Published online 30.06.2020

Corresponding Author:
Maiia Ivanova
ivanova.maya.v@gmail.com

© 2020 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. З метою полегшення доступу до творів і їх використання для осіб з вадами зору, 27 червня 2013 р. на Дипломатичній конференції Всесвітньої організації інтелектуальної власності в Марракеші (Марокко) був прийнятий «Марракешський договір про полегшення доступу сліпих і осіб з порушеннями зору або іншими обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію до опублікованих творів». Приєднання країн до Марракешського договору дозволяє забезпечити належний доступ особам з вадами зору до опублікованих творів на тих самих умовах, що й особам з нормальним зором. Положення Марракешського договору встановлюють загальні зобов'язання щодо обмежень відповідно до Бернської конвенції, яка надає дозвіл відтворення творів в певних особливих випадках за умови, що таке відтворення не завдає шкоди нормальному використанню твору і не зачіпає безпідставно законні інтереси автора. В статті розкривається винятковий характер Марракешського договору, який поєднує законодавство про права людини з проблемами зору та законодавство в сфері охорони права інтелектуальної власності, створює перші обов'язкові обмеження щодо захисту авторських прав з метою розширення доступу до книг все більшого кола осіб.

Імплементация Марракешського договору в національне законодавство, надасть можливість бібліотекам створювати та розповсюджувати примірники творів в доступному форматі для осіб з обмеженнями по зору. З метою захисту авторського права, при виготовлені творів для осіб з вадами зору, Марракешським договором передбачено створення в країні спеціального «уповноваженого органу», що має бути пов'язаний хоча б з одним із напрямків соціуму: 1) освіта, 2) професійне навчання, 3) адаптивне читання або 4) загальнодоступний доступу до інформації. Таким уповноваженим органом може бути будь-яка бібліотека або інша організація, що надає послуги на некомерційній основі.

Прийняття Марракешського договору на Дипломатичній конференції Всесвітньої організації інтелектуальної власності в Марракеші є важливим кроком, який реалізує основні положення Загальної декларації прав людини, де закріплено, що кожна людина, в тому числі й з вадами зору, може повною мірою та рівноправно брати участь у політичному, економічному та культурному житті суспільства.

Ключові слова: бібліотека; Марракешський договір; авторське право; інклюзивна освіта; право інтелектуальної власності.

Abstract. In order to facilitate access to works and their use for the visually impaired, on June 27, 2013, the Diplomatic Conference of the World Intellectual Property Organization in Marrakesh (Morocco) adopted the “The Marrakesh Treaty on the facilitation of access for the blind and visually impaired or with other disabilities to accept printed information to published works”. The accession of countries to the

Marrakesh Treaty allows for adequate access for people with visual impairments to published works on the same terms as for people with normal vision. The provisions of the Marrakesh Treaty establish general obligations on restrictions under the Berne Convention, which authorizes the reproduction of works in certain special cases, provided that such reproduction does not harm the normal use of the work and does not unduly affect the legitimate interests of the author. The article reveals the exceptional nature of the Marrakesh Treaty, which combines the law on rights of people with visual problems and intellectual property law, creates the first mandatory restrictions on copyright protection in order to expand access to books for a growing number of people.

The implementation of the Marrakesh Treaty into national law will enable libraries to create and distribute copies of works in an accessible format for the visually impaired. In order to protect copyright in the production of works for the visually impaired, the Marrakesh Treaty provides for the establishment of a special "authorized body" in the country, which should be associated with at least one area of society: 1) education, 2) vocational training, 3) adaptive reading or 4) public access to information. Such an authorized body may be any library or other organization that provides services on a non-profit basis.

The adoption of the Marrakesh Treaty at the Diplomatic Conference of the World Intellectual Property Organization in Marrakesh is an important step in implementing the basic provisions of the Universal Declaration of Human Rights, which stipulates that everyone, including the visually impaired, can participate fully and equally in political, economic and cultural life of society.

Keywords: library; the Marrakesh Treaty; copyright; inclusive education; intellectual property law.

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена тим, що сучасна бібліотека для людей з вадами зору – це інформаційний, освітній, культурний, соціально-реабілітаційний і дозвільний центр. Завдяки своїм унікальним фондам і методам роботи бібліотека фактично відкриває світ незрячій людині, безпосереднє знайомство з яким для них погіршено. Одна з головних задач бібліотеки для осіб з вадами зору полягає в цілеспрямованому комплектуванні та формуванні фондів літератури на спеціальних носіях з урахуванням інтересів читачів та вимог авторського права. Перешкодою в поповненні та розповсюдженні спеціальної літератури для осіб з порушеннями зору або іншими обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію до опублікованих творів, виступають норми по захисту права інтелектуальної власності, які є невід'ємним атрибутом державності кожної цивілізованої країни.

Мета статті полягає в розкритті положень Марракешського договору, який має на меті розширити можливості доступу для осіб з вадами зору до книг, журналів, навчальних матеріалів, створених в спеціальних форматах,

сприяти міжнародному обміну екземплярами таких творів.

Питання застосування Марракешського договору на практиці розглядали в своїй науковій роботі Лоуренс Р. Хелфер, Моллі К. Ленд, Рут Л. Океджі, Джером Х. Райхман [1]. За сприяння EIFL¹ опубліковано керівництво для бібліотек щодо застосування Марракешського договору [2].

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В кінці ХХ ст. ЮНЕСКО запропонувало програму «Інформація для всіх» [3], актуальність якої з роками не зменшується, щодо вільного обміну інформацією й знаннями та збільшення засобів комунікації між людьми. Програма створює рамки для міжнародної та ре-

¹ EIFL (*Electronic Information for Libraries* – електронна інформація для бібліотек) є некомерційною організацією, що працює з бібліотеками з метою забезпечення доступу до знань в країнах, що розвиваються і в країнах з перехідною економікою в Африці, Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, Європі та Латинській Америці. В умовах тісно взаємопов'язаного цифрового світу діяльність EIFL допомагає людям отримати доступ і використовувати інформацію в освітніх, навчальних, дослідницьких цілях.

гіональної співпраці, розвиток загальних стратегій, методів й інструментарію для будівництва правового та вільного суспільства. Для досягнення цієї мети, діяльність суспільства повинна бути направлена на підтримку, зберігання, і поширення знань; на співпрацю між народами в обміні публікаціями; на міжнародну співпрацю у наданні доступу до опублікованих матеріалів, незалежно від місця і способу їх публікації. Міжнародна інтелектуальна співпраця є надзвичайно важливою в навколишньому світі, який все більш обумовлюється розвитком інформаційних і комунікаційних технологій. Об'єктивні процеси розвитку суспільства привели до переосмислення ролі інформації як у системі стратегічних ресурсів, що визначають рівень соціально-економічного розвитку країн, так і в реалізації прав і потреб особистості в суспільстві [4]. В Окінавській хартії глобального інформаційного суспільства, прийнятої після програми «Інформація для всіх» було проголошено про можливість всіх людей без винятку користуватися перевагами глобального інформаційного суспільства, стійкість якої ґрунтується на стимулюючих розвиток людини демократичних цінностях, таких як вільний обмін інформацією та знаннями, взаємна терпимість і повага до особливостей інших людей. Дія цієї Хартії є закликом до всіх членів суспільства, ліквідувати міжнародний розрив в області інформації та знань [5]. Цей принцип співвідноситься з світовою проблемою осіб, які мають вади по зору.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, у світі налічується приблизно 2,2 мільярди людей, які мають проблеми з порушеннями зору, серед яких 217 мільйонів мають тяжкі вади зору, а 36 мільйонів є повністю незрячі. Більше 90 % осіб, які мають інвалідність по зору, проживають в країнах, що розвиваються, де, за оцінками Всесвітнього союзу сліпих (*World Blind Union – WBU*), тільки 7-10 % всіх опублікованих матеріалів можуть бути прочитані сліпими або людьми зі слабким зором. У них є тільки один шанс з десяти отримати повноцінну освіту або влаштуватися на роботу. Відсутність доступних книг для людей із порушенням зору, є дуже реальною перешкодою для отримання освіти та ведення повноцінного продуктивного життя. В Україні, ця проблема також є актуальною, на думку експертів, приблизно 100 тисяч лю-

дей мають інвалідність внаслідок порушення зору, з них понад 10 тисяч – діти.

На Дипломатичній конференції Всесвітньої організації інтелектуальної власності (*BOIC*) в Марракеші (Марокко) 27 червня 2013 р. був прийнятий «Марракешський договір про полегшення доступу сліпих і осіб з порушеннями зору або іншими обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію до опублікованих творів» (англ. *Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired or Otherwise Print Disabled - VIP Treaty*). 24 липня 2014 р. першою ратифікувала Марракешський договір Індія, 20 держав повинні були ратифікувати договір для того щоб він вступив в законну силу. 30 вересня 2016 р. Марракешський договір вступив в силу, але Україна, поки що участі в ньому не приймає. На сьогодні 65 держав світу є учасниками цього Договору [6]. Для приєднання до Договору не потрібно бути учасником будь-якого іншого міжнародного договору про авторське право, членство відкрите для держав-членів *ВОІВ* і Європейського Союзу.

13 вересня 2017 р. в підписаній Директиві (Євросоюз) 2017/1564 Європейського Парламенту та Ради Про окремі випадки дозволеного використання певних робіт та інших об'єктів, що захищені авторським і суміжними правами, для незрячих і слабозорих осіб або осіб з обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію та внесення змін до Директиви 2001/29/ЄС про гармонізацію окремих аспектів авторського і суміжних прав в інформаційному суспільстві визначено, що особи з вадами зору продовжують стикатися з багатьма перешкодами для доступу до книг та інших друкованих матеріалів, які захищені авторським і суміжними правами. Тому, беручи до уваги права незрячих, людей з вадами зору слід вживати заходів для збільшення доступності книг та інших друкованих матеріалів та для покращення їхнього обігу на внутрішньому ринку ЄС. Ця Директива забезпечує гармонічне виконання зобов'язань, яких Союз повинен дотримуватися в рамках Марракешського договору для гарантування відповідних заходів на всьому внутрішньому ринку [7].

Прийняття Марракешського договору надає змогу державам підтримувати баланс між доступом до творів осіб з порушеннями зору та

ефективною охороною прав авторів [8]. Ще до прийняття договору, держави в своєму національному законодавстві встановлювали обмеження і виключення в галузі авторського права для осіб з вадами зору, наприклад, надання копій шрифтом Брайля. Положення Марракешського договору поширюються на твори в формі тексту, нотного запису і / або пов'язаних з ними ілюстрацій, опубліковані або іншим чином доведені до загального відома за допомогою будь-яких засобів інформації, включаючи аудіокниги. В світі спостерігається нестача примірників наявних творів в доступних форматах. Екземпляр в доступному форматі означає примірник твору в альтернативному виді або формі з дотриманням вимог цілісності оригінального твору, які забезпечують бенефіціару реальний і зручний доступ до твору як і особі без порушення зору.

Колізії між правами людини та правом інтелектуальної власності не вирішені остаточно. На міжнародному рівні, Угодою ТРІПС [9], іншими двосторонніми та багатосторонніми угодами з права інтелектуальної власності, які можуть призвести до економічних санкцій, створюються умови через які ряд держав залишає у пріоритеті закони захисту авторського права над правами людини. Це пояснює обмежене число держав, які прийняли участь у Марракешському договорі [1].

Загальна декларація прав людини, яку підтримали більшість держав світу, в тому числі й Україна, являє собою обов'язкові зобов'язання для членів міжнародного співтовариства. В Декларації проголошується, що кожна людина має право: народжуватись вільною та рівною у своїй гідності та правах (ст. 1); на свободи, незалежно від будь-якого становища (ст. 2); одержувати та поширювати інформацію й ідеї будь-якими засобами (ст. 19); на соціальне забезпечення (ст. 25); на освіту, початкова освіта повинна бути обов'язковою, технічна і професійна освіта повинна бути загальнодоступною, а вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного (ст. 26); вільно брати участь у культурному житті суспільства, втішатися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі та користуватися його благами (ст. 27); на соціальний і міжнародний порядок, при якому права і свободи, викладені в цій Декларації, можуть бути повністю здійснені (ст. 28) [10].

Згідно Загальної декларації прав людини, 13.12.2006 р. була прийнята Конвенція про права осіб з інвалідністю [11]. Принципами цієї Конвенції виступають: рівність можливостей; повага до особливостей осіб з інвалідністю і прийняття їх як компонента людської різноманітності й частини людства; повага до здібностей дітей з інвалідністю, що розвиваються, і повага до права дітей з інвалідністю зберігати свою індивідуальність; недискримінація. Під поняттям «дискримінація за ознакою інвалідності» розуміється будь-яке розрізнення, виключення чи обмеження з причини інвалідності, метою або результатом якого є применшення або заперечення визнання, реалізації або здійснення нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, цивільній чи будь-якій іншій сфері. У статті 24 Конвенції сказано, що держави-учасниці визнають право осіб з інвалідністю на освіту без дискримінації й на підставі рівності можливостей забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя. У цьому напрямі для осіб з вадами зору, держави сприяють засвоєнню абетки Брайля, альтернативних шрифтів, підсилювальних та альтернативних методів, способів і форматів спілкування, навичок орієнтації та мобільності, сприяють підтримці з боку однолітків і наставництву.

В законодавствах про авторські права та про права людини підкреслюється важливість забезпечення доступу до продуктів інтелектуальної власності. Марракешський договір відповідає зобов'язанням Договірних сторін за чинними міжнародними договорами про охорону авторського права і гнучкістю триступеневої перевірки щодо обмежень і винятків, згідно статті 9 (2) Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. (в редакції від 24 липня 1971 р. з відповідними змінами від 2 жовтня 1979 р.) та інших міжнародних документів, якою передбачено право країн дозволяти відтворення таких літературних і художніх творів у певних особливих випадках за умови, що таке відтворення не завдає шкоди нормальному використанню твору і не зачіпає будь-яким необґрунтованим способом законних інтересів автора. Трьохступенева перевірка включає в себе три складові винятків та обмежень: 1) має охоплювати тільки певні особливі випадки; 2) не повинно суперечити

нормальному використанню твору; 3) не повинно необґрунтовано завдавати шкоди законним інтересам власника авторських прав.

Право інтелектуальної власності охороняється широкою системою нормативно-правових актів, передбаченою як національним законодавством країн, так і міжнародно-правовими актами [12; 13]. В Україні стимулюється забезпечення бібліотек з дотриманням права інтелектуальної власності сучасною вітчизняною книжковою продукцією, світовою літературою в перекладі українською мовою на різних носіях адаптованих для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією; розвивається діяльність з функціонування електронних бібліотек у спеціальному цифровому форматі для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією (ст. 4 закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу») [14]. Згідно національного законодавства допускається видання без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, відтворення випущених у світ творів рельєфно-крапковим шрифтом для сліпих та аудіотворів (аудіодokumentів, аудіокниг) з нанесенням спеціального цифрового формату для сліпих², а також поповнення бібліотечних фондів спеціалізованих бібліотек, бібліотек навчальних закладів та центрів реабілітації для осіб з інвалідністю і дітей з інвалідністю по зору, громадських організацій сліпих, підприємств, установ, організацій, де працюють особи з інвалідністю по зору. (пункт 6 ч. 1 ст. 21 Закон України «Про авторське право і суміжні права») [15].

Сьогодні в Україні інклюзивній освіті, держава приділяє підвищену увагу. Згідно ст. 20 Закону України «Про освіту», заклади освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи та класи для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей [16].

Для осіб з вадами зору є необхідним наявність достатньої кількості та різноманітності літератури, виданої у спеціальному форматі. В пояснювальній записці до проекту Закону України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України» щодо розширення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору і хворих на дислексію до виданих творів у спеціальному форматі» констатується, що в Україні публікуються лише окремі видання з рельєфно-крапковим шрифтом: шкільні підручники (періодично один раз на кілька років, тираж не перевищує 200 примірників); періодика (лише частково, тираж не перевищує 80 примірників, друкуються лише два журнали і одна газета); твори для дітей (тираж не перевищує 200 примірників, один твір друкуються раз на кілька років за позабюджетні кошти). Публікація творів рельєфно-крапковим шрифтом є обов'язковою, особливо якщо йдеться про дітей шкільного віку, однак вкрай дорогавартісною, з огляду на це сьогодні в Україні спостерігається критична ситуація з доступом сліпих, осіб з порушеннями зору і хворих на дислексію до літератури. Незрячі школярі, які навчаються поза межами спеціальних шкіл-інтернатів, сліпі студенти вишів не забезпечені підручниками взагалі, особи з глибокими ураженнями зору не мають доступу до художньої літератури або періодики вже багато років поспіль.

В Україні налічується 62 бібліотеки системи УТОС (Українське товариство сліпих). З них, 5 бібліотек знаходиться в м. Києві, в Харкові – 4, в Дніпрі – 2, по 1 бібліотеці в інших містах, а саме: Бар, Бахмут, Бердянськ, Біла Церква, Богодухів, Боярка, Винниця, Вознесенськ, Дрогобич, Житомир, Запоріжжя, Звенигородка, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Ізюм, Кам'янець-Подільський, Камінь-Каширський, Кам'янське, Ковель, Коростень, Краматорськ, Кременчук, Кривий Ріг, Кролевець, Кропивницький, Лисичанськ, Лубни, Луцьк, Львів, Мелітополь, Миколаїв, Мукачеве, Ніжин, Нікополь, Обухів, Одеса, Олександрія, Пирятин, Полтава, Рівне, Ромни, Рубіжне, Словянськ, Снятин, Суми, Тернопіль, Херсон, Хмельницький, Черкаси, Чернівці, Чернігів.

За даними Центральної спеціалізованої бібліотеки для сліпих ім. М. Островського, яка є найбільш забезпеченою бібліотекою, що обслуговує близько 2000 читачів, книжковий фонд її складає – 208 844 примірників з них плоскодруквані видання – 42 296 прим.;

² Спеціальний цифровий формат для сліпих, осіб з порушеннями зору та осіб з дислексією - цифровий формат для запису аудіюваної книги, яка має зручну навігацію і сприяє швидкому пошуку необхідного матеріалу (сторінка, розділ, параграф, таблиця тощо).

книги рельєфно-крапковим шрифтом – 82 389 прим; озвучені книги – 80 159 прим. Передплачується 25 періодичних видань. Основними джерелами комплектування Центральної спеціалізованої бібліотеки для сліпих ім. М. Островського виступають: Республіканський будинок звукозапису та друку УТОС (озвучені книги та видання рельєфно-крапковим шрифтом); книгарня «Смолоскип» (плоско-друковані книги); ВГО «Генерація успішної дії» м. Луцьк (книги шрифтом Брайля); Українська спілка інвалідів м. Львів (книги шрифтом Брайля); ГО незрячих фахівців «РЕАРЕСУРС» (книги шрифтом Брайля); ГС «Сучасний погляд» (книги шрифтом Брайля); Регіональне біблійне товариство (книги шрифтом Брайля); видавництво «Укрвидавполіграфія» (книги шрифтом Брайля); Книжковий арсенал (плоско-друковані книги) [17].

Марракешський договір має потенціал суттєво розширити обсяг матеріалів в доступних форматах для осіб з обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію. З метою підвищення такого потенціалу бібліотекам й іншим установам, які обслуговують осіб з обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію, необхідно виступати з ініціативою до влади ратифікувати цей договір. Коли Марракешський договір буде імplementований в національне законодавство, бібліотеки зможуть надавати ряд послуг, дозволених за договором, включаючи створення та розповсюдження примірників творів в доступному форматі для осіб з обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію, тим самим, бібліотеки зможуть внести свій вклад в припинення «книжкового голоду» [2].

З метою унеможливлення порушення авторського права при виготовленні творів для осіб з вадами зору, Марракешським договором передбачено, що Держави повинні створити «уповноважений орган», який буде уповноважений або визнаний урядом в якості органу, що надає бенефіціарам на некомерційній основі послуги в одній із таких галузей, як 1) освіта, 2) професійне навчання, 3) адаптивне читання або 4) загальнодоступний доступу до інформації. Уповноважений орган створюється з метою: встановлення того, чи є особи, які обслуговуються ним бенефіціарами; обмеження поширення та надання примірників в доступному форматі бенефіціарами та / або уповноваженими органами; перешкоджання відтворення, розповсюдження та надання не-

санкціонованих примірників; прояву належної турботи і ведення обліку при роботі з екземплярами творів і забезпечення при цьому недоторканності приватного життя бенефіціарів. Таким уповноваженим органом може бути будь-яка бібліотека або інша організація, що надає послуги на некомерційній основі.

В керівництві EIFL для бібліотек щодо застосування Марракешського договору вказується, що уповноваженими органами можуть виступати будь-які спеціалізовані агентства, які надають послуги сліпим, зокрема бібліотеки, що здійснюють звукозапис книг, універсальні бібліотеки, академічні, державні бібліотеки, які надають ті ж послуги всім своїм користувачам, незалежно від обмежених здібностей. Бібліотека або інший уповноважений орган повинні дотримуватись того щоб одержувачі були сумлінними бенефіціарами, перешкоджати відтворенню та поширенню несанкціонованих примірників, належно вести облік при роботі з екземплярами творів в доступному форматі. Таким чином, будь-яка бібліотека або установа, яка відповідає цим критеріям, може вважатись як «уповноважений орган». Уповноваженим органом можуть виступати також комерційні організації, що використовують державні кошти для надання послуг особам з обмеженою здатністю сприймати друкований матеріал на некомерційній основі [2].

До функцій уповноваженого органу також належить право без згоди правласника транскордонного обміну екземплярами в доступному форматі. В багатьох країнах світу, виключення з місцевих законів про авторське право допомагають сліпим людям в отриманні книг та інших матеріалів у доступних форматах, зокрема шрифтом Брайля та аудіо-записи. Навіть там, де існували виключення, до прийняття Марракешського договору, книги у доступних форматах не могли перетнути міждержавні кордони. Наприклад, в Іспанії нараховується близько 100 000 доступних книг для осіб з вадами зору, а в Аргентині близько 25 000 таких доступних книг. Однак, книги з Іспанії не можна було легально експортувати в Аргентину або в інші іспаномовні країни. Марракешський договір дозволяє перетин кордонів для копій доступного формату як для країни-експортера так і країни-імпортера, які мають відповідні копії. Договір не тільки сприяє цим транскордонним обмі-

нам, але також встановлює рамки для гармонізації винятків з авторських прав для зручності всіх осіб з обмеженими можливостями по зору [1].

ВИСНОВКИ

Марракешський договір про полегшення доступу сліпих і осіб з порушеннями зору чи іншими обмеженими здібностями сприймати друковану інформацію до опублікованих творів передбачає: встановлення обмежень і виключень з авторського права в інтересах осіб з порушеннями зору, що дозволяє вносити необхідні зміни для виготовлення примір-

ників творів в доступному форматі; відтворювати, поширювати та доводити до загального відома твори в форматах, доступних для таких осіб; здійснювати міжнародний обмін творами в таких форматах за допомогою діяльності спеціально уповноваженого органу. Марракешський договір додатково захищає авторів і видавців творів, опубліковані твори тепер не будуть ставати об'єктом неправомірного використання.

Приєднання до Марракешського договору дозволить мільйонам людей в світі, які мають порушення зору прочитати книги в доступних для них форматах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Helfer, L. R., Land, M. K., Okediji, R. L., & Reichman, J. H. (2017). *The World Blind Union guide to the Marrakesh Treaty*. Retrieved from <http://www.worldblindunion.org/English/our-work/our-priorities/Pages/WBU-Guide-to-the-Marrakesh-Treaty.aspx>
2. Electronic Information for Libraries (2015). Marrakeshskij dogovor ob oblegchenii dostupa slepykh i licz s narusheniyami zreniya ili inymi ogranichennymi sposobnostyami vosprinimat pechatnyuyu informaciyu k opublikovannym proizvedeniyam. Rukovodstvo EIFL dlya bibliotek [The Marrakesh Treaty on Facilitating Access for Blind People and Visually Impaired or Other Disabled Persons to Receive Printed Information in Published Works. EIFL Guide for Libraries]. Retrieved May 01, 2020, from https://www.eifl.net/system/files/resources/201511/eifl-guide-marrakesh_ru.pdf (in Russian)
[Електронна інформація для бібліотек (2015). Марракешський договір об облегченнии доступа слепых и лиц с нарушениями зрения или иными ограниченными способностями воспринимать печатную информацию к опубликованным произведениям. Руководство EIFL для библиотек. Актуально на 01.05.2020. URL: https://www.eifl.net/system/files/resources/201511/eifl-guide-marrakesh_ru.pdf].
3. Informatsiia dlia vsikh. (2020). *UNESCO Information for All Programme*. Retrieved May 01, 2020, from http://msk.edu.ua/ivk/Informatika/Prak_rab/2_kurs/k_pr1_Word.pdf (in Ukrainian)
[Інформація для всіх. (2020). *UNESCO Інформація*. Актуально на 01.05.2020. URL: http://msk.edu.ua/ivk/Informatika/Prak_rab/2_kurs/k_pr1_Word.pdf].
4. Ivanova, M. (2017). Informatsiia yak ob'iekt intelektualnoi vlasnosti v diialnosti bibliotek [Information as an Intellectual Property Object in the Activities of Libraries]. *Bulletin of the Book Chamber*, 8, 7–11 (in Ukrainian)
[Іванова, М. (2017). Інформація як об'єкт інтелектуальної власності в діяльності бібліотек. *Вісник Книжкової палати*, 8, 7–11].
5. Okinavska khartiia hlobalnoho informatsiinoho suspilstva [Okinavska Charter of Global Informational Suspension] (International paper), 22.07.2000. Retrieved May 01, 2020, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163 (in Ukrainian)
[Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства (Міжнародний документ), 22.07.2000. Актуально на 01.05.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163].
6. World Intellectual Property Organization (2020). *Dogovory, administrativnye funkczii kotorykh vupolnyaet VOIS* [WIPO-Administered Treaties]. Retrieved May 01, 2020, from https://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=843 (in Russian)
[Всемирная организация интеллектуальной собственности. (2020). Договоры,

административные функции которых выполняет ВОИС. Актуально на 01.05.2020. URL: https://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=843.

7. Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. (2017). *European Law Review: An Information and Digest Digest*. Retrieved from <http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31630.pdf> (in Ukrainian)
[Інститут законодавства Верховної Ради України. (2017). *Реферативний огляд європейського права: інформаційно-аналітичний дайджест*. URL: <http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31630.pdf>].
8. Ivanova, M. (2017). "Pravo intelektualnoi vlasnosti" yak vazhlyva katehoriia v diialnosti suchasnykh bibliotek ["Intellectual property right" as an important category in the activity of modern libraries]. *Bulletin of the Book Chamber*, 10, 18–23 (in Ukrainian)
[Іванова, М. (2017). «Право інтелектуальної власності» як важлива категорія в діяльності сучасних бібліотек. *Вісник Книжкової палати*, 10, 18–23].
9. Uhoda pro torhovelni aspekty prav intelektualnoi vlasnosti [Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (World Trade Organization), 15.04.1994. Retrieved May 1, 2020, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018 (in Ukrainian)
[Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Світова організація торгівлі), 15.04.1994. Актуально на 01.05.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018].
10. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [Universal Declaration of Human Rights] (UN), 10.12.1948. Retrieved May 1, 2020, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (in Russian)
[Загальна декларація прав людини (ООН), 10.12.1948. Актуально на 01.05.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015].
11. Konventsiiia pro prava osib z invalidnistiu [Convention on the Rights of Persons with Disabilities] (UN), 13.12.2006. Retrieved May 1, 2020, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (in Ukrainian)
[Конвенція про права осіб з інвалідністю (ООН), 13.12.2006. Актуально на 01.05.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71].
12. Ivanova, M., & Ivanov, Y. (2018). Legal support of intellectual property rights in the activities of libraries [Legal support of intellectual property rights in the activities of libraries]. *Transactions of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine*, 49, 245–262 (in Ukrainian)
[Іванова, М., & Іванов Ю. (2018). Нормативно-правове забезпечення права інтелектуальної власності в діяльності бібліотек. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*, 49, 245–262].
13. Ivanova, M. & Ivanov, Y. (2017). Mizhnarodno-pravovi akty u sferi okhorony prava intelektualnoi vlasnosti yak chastyna natsionalnoho zakonodavstva v diialnosti bibliotek [International legal acts in the field of intellectual property rights protection as part of national legislation in the activity of libraries]. *Transactions of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine*, 48, 171–183 (in Ukrainian)
[Іванова, М., & Іванов Ю. (2017). Міжнародно-правові акти у сфері охорони права інтелектуальної власності як частина національного законодавства в діяльності бібліотек. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*, 48, 171–183].
14. Pro biblioteku i bibliotечnu spravu [On Libraries and Library Affairs] (Ukraine), 27 January 1995, No 32/95-VR. Retrieved May 01, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32-95> (in Ukrainian)
[Про бібліотеки і бібліотечну справу (Україна), 27 січня 1995, № 32/95-ВР. Актуально на 01.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32-95>].
15. Pro avtorske pravo i sumizhni prava [On Copyright and Related Rights] (Ukraine), 23 December 1993, No 3792-XII. Retrieved May 01, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (in Ukrainian)

[Про авторське право і суміжні права (Україна), 23 грудня 1993, № 3792-XII. Актуально на 01.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>].

16. About education [About education] (Ukraine), 05 September 2017, No 2145-VIII. Retrieved May 1, 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (in Ukrainian)

[Про освіту (Україна), 5 вересня 2017, 2145-VIII. Актуально на 01.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>].

17. Central Specialized Library for the Blind. M. Ostrovsky (2020). Knyzhkovyi fond [Book fund]. Retrieved from <https://csbs.org.ua/2009-10-13-06-33-57> (in Ukrainian)

[Центральна спеціалізована бібліотека для сліпих ім. М. Островського. (2020). Книжковий фонд. Актуально на 01.05.2020. URL: <https://csbs.org.ua/2009-10-13-06-33-57>].